

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Катерина

foi+request-121594-caa9f4d1

@dostup.pravda.com.ua

Шановна пані Катерино!

За результатом опрацювання Вашого запиту на публічну інформацію від 27.12.2023 щодо чинності Угоди між Кабінетом Міністрів України і урядом російської федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій від 27.11.1998 (далі – **Угода**), щодо можливості українського підприємства, посилаючись на Угоду, подати позовну заяву до арбітражного суду зазначеного у ч. 2 ст. 9 Угоди стосовно втраченого майна, яке розташовано на окупованих територіях, упущеної вигоди тощо, та щодо прецедентів, коли з країни-агресора стягнули відшкодування збитків в міжнародних судах на користь українських підприємств, Мін'юст в межах компетенції повідомляє таке.

Щодо чинності Угоди

10.08.2023 було прийнято Закон України № 3329-IX «Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій» (далі – **Закон**), який набрав чинності 07.09.2023.

Відповідно до пункту 1 Закону Верховна Рада постановила припинити дію Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про заохочення та взаємний захист інвестицій, вчиненої 27.11.1998 у м. Москві та ратифікованої Законом України від 15.12.1999 № 1302-XIV.

Виходячи зі змісту Пояснювальної записки до Закону, Угода з РФ припиняється відповідно до статті 14(2) Угоди, якою встановлено таке:

2. Ця Угода діє протягом десяти років і буде автоматично продовжуватися на наступні п'ятирічні періоди, доки одна з Договірних Сторін письмово не повідомить іншу Договірну Сторону не пізніше дванадцяти місяців до закінчення терміну дії Угоди про свій намір припинити дію цієї Угоди.

СЕД АСКОД

Міністерство юстиції України

№ 1586/385-6-23/12.4.1 від 04.01.2024

Підписувач Мудра Ірина Романівна

Сертифікат 3ED5083160DBC59B0400000079464C002D957F00

Дійсний з 27.05.2022 14:37:56 по 27.05.2024 14:37:56

Угода за своєю правовою природою є міжнародним договором, а тому порядок розірвання Угоди регулюється, зокрема, Віденською конвенцією про право міжнародних договорів від 1969 року (далі – **Конвенція**).

Відповідно до статті 65 Конвенції учасник, який прийняв рішення про припинення дії договору, має повідомити інших учасників про свою вимогу. При цьому в силу приписів частини першої статті 67 Конвенції таке повідомлення має бути у письмовій формі.

Викладене кореспондується із положеннями частини другої статті 14 Угоди.

Угода набрала чинності 27.01.2000, а останній п'ятирічний період, на який її було автоматично продовжено, спливає 27.01.2025. Таким чином, Україна відповідно до положень Угоди повинна повідомити рф не пізніше 27.01.2024 про свій намір припинити дію цієї Угоди.

За умови дотримання зазначеного строку Угода припиняється 27.01.2025.

Відповідно до статті 26 Закону України від 29.06.2004 № 1906-IV «Про міжнародні договори України» Міністерство закордонних справ України повідомляє інші сторони про припинення або зупинення дії міжнародного договору України.

Крім того, відповідно до пункту 25 статті 4 Положення про Міністерство закордонних справ України одними з основних завдань МЗС є здійснення загального нагляду за виконанням міжнародних договорів України, в тому числі іншими сторонами, забезпеченням реалізації прав, що випливають з таких договорів для України.

З інформацією від Міністерства закордонних справ України, наданою листом від 11.09.2023 № 72/14-612/1-108069, Угода припиняє свою дію 27.01.2025.

Щодо можливості українського підприємства подати до арбітражного суду в межах Угоди позовну заяву стосовно втраченого майна, яке розташовано на окупованих територіях, упущеної вигоди тощо

Відповідно до Угоди фізична/юридична особа – український інвестор, може звернутись із позовом проти рф до арбітражного суду, зазначеного у частині 2 статті 9 Угоди. Слід зазначити, що процесуальним правом на звернення до арбітражу володіють не всі фізичні та юридичні особи, а визначені Угодою категорії осіб. Будь-яка юрисдикція закордонного юрисдикційного органу включає в себе чотири складові - а) юрисдикція *ratione materiae* (предметна юрисдикція), б) юрисдикція *ratione personae* (суб'єктна юрисдикція), в) підсудність *ratione loci* (територіальна юрисдикція), г) юрисдикція *ratione temporis* (часова юрисдикція). Звернутись до закордонного юрисдикційного органу можливо, якщо юрисдикція відповідного органу розповсюджується на конкретний спір за всіма чотирма ознаками одночасно. Відсутність хоча б одного з компонентів призводить унеможливленню повноваження закордонного юрисдикційного органу прийняти рішення по суті спору.

Згідно із пунктом 2 статті 1 Угоди процесуальним правом на звернення до арбітражу володіють (*ratione personae*):

а) будь-яка фізична особа, що є громадянином держави Договірної Сторони і правомочна відповідно до її законодавства здійснювати інвестиції на території іншої Договірної Сторони;

б) будь-яка юридична особа, створена відповідно до діючого на території цієї Договірної Сторони законодавства, за умови, що юридична особа правомочна відповідно до законодавства своєї Договірної Сторони здійснювати інвестиції на території іншої Договірної Сторони.

*Інвестицією у розумінні Угоди вважатимуться усі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються інвестором однієї Договірної Сторони на території іншої Договірної Сторони відповідно до її законодавства. При цьому, інвестор та його інвестиція мають бути позбавлені гарантій Угоди, викладених у статтях 2-8 Угоди (*ratione materiae*).*

*Стаття 12 Угоди розповсюджує її дію на всі інвестиції, здійснені інвесторами з 01.01.1992 (*ratione temporis*). Статтею 14(3) Угоди передбачено таке:*

3. Відносно інвестицій, здійснених до дати припинення дії цієї Угоди і підпадаючих під її дію, положення усіх інших статей цієї Угоди будуть залишатися чинними протягом наступних десяти років після цієї дати

Тобто, для інвестицій, які були здійснені з 01.01.1992 по дату припинення Угоди (тобто до 27.01.2025), положення цієї Угоди будуть залишатися чинними – до 27.01.2035.

Відповідно статті 1(4) Угоди Термін «територія» означає територію України або територію рф, а також їх відповідну виняткову економічну зону і континентальний шельф, обумовлені відповідно до міжнародного права (*ratione loci*).

Традиційно будь-яка інвестиційна Угода (і ця Угода не виключення) розповсюджується на інвестиції та інвесторів однієї держави, які зробили інвестиції на території іншої держави.

Тим не менш, саме на підставі цієї Угоди вже було розглянуто декілька спорів, прийнятих на користь українських компаній (про які більш детально піде мова нижче). Усі спори стосувались інвестицій, зроблених українськими інвесторами до АР Крим до 2014 року, та які після окупації півострову потрапили під контроль рф.

Ця компонента юрисдикції є найбільш обтяжуючою для потенційного позивача, адже в даному випадку позивач має довести, що територія, на якій розташовано інвестицію – знаходиться під контролем держави-агресора.

Таким чином, звернутись із позовом до закордонних юрисдикційних органів, перелічених у частині 2 статті 9 Угоди, можливо лише щодо інвестицій, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях України та щодо яких можливо довести наявність контролю рф цієї території.

Виходячи з всього викладеного, українське підприємство, яке є інвестором рф у розумінні статті 1(2) Угоди і здійснило та/або здійснить «інвестиції» з 01.01.1992 по

27.01.2025, має право звернутися для вирішення спорів за Угодою до будь-якого з перелічених у статті 9(2) Угоди арбітражних судів на власний вибір до 27.01.2035 включно.

Щодо практики стягнення збитків з країни-агресора на користь українських підприємств в міжнародних судах

На підставі Угоди вже було розглянуто декілька спорів, пов'язаних із окупацією рф території України, прийнятих на користь українських компаній. Усі спори стосувались інвестицій, зроблених українськими інвесторами до АР Крим до 2014 року, та які після окупації півострову потрапили під контроль рф. Таким чином, Трибунал розцінював активи українських інвесторів як такі, що знаходяться під юрисдикцією рф, та на які відповідно поширюється дія Угоди. Зокрема це такі провадження: *Everest Estate LLC та інші проти Росії*, *Ощадбанк проти Росії* та *Нафтогаз проти Росії*.

Разом з тим, необхідно враховувати, що всі згадані вище справи стосувались класичної експропріації інвестицій в мирний час. Перспективи майбутніх арбітражів щодо активів, знищених внаслідок військових дій – залишаються туманними. Трибунал може підняти питання щодо співвідношення міжнародного інвестиційного та міжнародного гуманітарного права, а саме, що позовні вимоги щодо шкоди, нанесеної майну інвесторів, є неприйнятними, адже шкода майну була нанесена як «законній» з точки зору «права війни» цілі (наприклад артилерійським або ракетним ударом тощо). Трибунал може дійти висновку, що дане питання знаходиться поза юрисдикцією Трибуналу та відмовити у розгляді спору по суті. Разом з тим Мін'юст не виключає, що спори щодо знищених внаслідок військових дій активів все ж можуть бути розглянуті в інвестиційному арбітражі відповідно до Угоди, однак у зв'язку з відсутністю прецедентів передбачити, які будуть результати розгляду такого спору – не вбачається за можливе.

Заступник Міністра

Ірина МУДРА